

1.

A Conciergerie foglya

1893. június

Hideg van a cellában, hiába közeledik a nyár. Gustave felveszi az ágyról a vékony takarót, és a vállára teríti. Ha lábujjhegyre áll, a rácsokon át látja az Horloge rakparton sétáló párizsiakat és a Szajnán lustán elvonuló hajókat.

Semmi sem segít, reszket a hidegtől. Túl kicsi a cella ahhoz, hogy járkáljon benne, akár körbe-körbe is. Leteszi a takarót, a fallal szemben előrenyújtja a kezét, és leguggol, egyszer, kétszer, hússzor. Ropognak az ízületei. Hatvan év súlya nehezedik a vállára. Hová lett a fáradhatatlan úszó, a megszállott vívó, a kőkemény bokszoló? Öt napja van börtönben, és máris vénember lett.

Sokat megadna azért, ha egy bokszszákon levezethetné minden keserűségét, mint akkor, amikor szakítottak Adrienne-nel: akkor az edzőteremben töltötte az estéit. A ringben tudta, hogyan harcoljon a fájdalmával. A meg-

Eiffel titkai

alázattal és az igazságtalansággal szemben azonban fegyvertelen. Leül az egyszerű asztal elé az egyetlen székre, és kezébe temeti az arcát. Vár, nem tehet mást, csak vár. Az ügyvédje látogatásait. Claire leveleit. Mit szólna a lánya, aki annyira büszke rá, ha így látná, összetörve, ebben a hat négyzetméteres térben, kócos szakállal, gumis derekú nadrágban?

Reggel, amikor megpillantotta magát az üvegben – tükre nincs: túl éles, túl veszélyes lenne, sok rab öngyilkos lesz –, úgy látta, hogy még fehérebb lett a haja. Megőrjíti a gondolat, hogy esetleg két évet kell senyvednie ebben a börtönben. Az ügyvédje azt ígérte, két hetet sem marad.

Kopog az ajtón, az őrt hívja, aki minden sietség nélkül, a lábát húzva érkezik. Sovány és fáradt, kitérő pillantású férfi, Gustave eddig még sosem látta. Kelletlenül néz be a kémlelőn.

- Mi van? – veti oda kissé ellenségesen.
- Gustave Eiffel vagyok, és...
- Tudom.
- Mit tud? Hogy mit szeretnék?

A foglár felnevet.

– Tudom, hogy maga a tornyos ember. Elég sokat hozott magának, nem? A Panama-zsilipet tán maga csinálta?

Rosszul kezdődik a beszélgetés. Gustave érzi, hogy izadság gyöngyözik a homlokán. Csak ne bocsátkozzon vitába a csatorna ügyről! Maradjon a céljánál.

- Szeretnék papírt és ceruzát kérni. Kérem.

A Conciergerie foglya

– Már kapott könyveket... és tisztálkodószereket... és kintről rendelheti az ételt! Mi kellene még? Egy XV. Lajos fotel? Hintó?

– Szívesen elcserélek egy könyvet tíz papírlapra. Különben sincs elég hely az asztalon, és mivel nincs polc...

– Nocsak! – nevet fel megint az őr. – Ha az ember kastélyhoz szokott!

Gustave visszafogja magát, nem válaszol.

– Kaphatok papírt, tollat és tintát? – ismétli meg semleges hangon.

– Megkérdzem az igazgatót – vonja meg a vállát a foglár.

Becsukja a kémlelőt, és egyenetlenül kopogó léptekkel távozik.

– Igen, kérdezze meg! – kiált utána Eiffel, hirtelen megremülve a gondolattól, hogy a férfi talán nem jön vissza.

– Biztos vagyok benne, hogy engedélyezni fogja!

Mióta bebörtönözték, a Conciergerie igazgatója az egyetlen, aki tiszteletet tanúsított iránta. Hajlandó volt engedményeket tenni a bánásmód tekintetében, melyben általában a foglyok részesülnek. Gustave rögtön látta, hogy művelt ember, humanista, akit zavar, hogy bűnözőként kellene kezelnie új lakóját. Az igazgató magától megemlégette a Garabit viaduktot: előző nyáron a családjával elment megnézni a hatalmas ívhidat. Lenyűgözte a látvány. Az Eiffel-toronyról is beszélt, mindig felmegy, amikor egy családtagja – Lozère-ből származnak – meglátogatja Párizsban.

– Tudja, mi van rájuk a legnagyobb hatással, monsieur Eiffel? Az Edoux-lift, a második és a harmadik emelet között...

Eiffel titkai

Gustave leül az ágyra. Az a lift tényleg lenyűgözi a világot! Kezdve a walesi herceggel, Albert Viktorral, Viktória királynő unokájával, aki az 1889. június 10-i beüzeme-
lése után az elsők között próbálta ki. A szerkezet akkor még nem kapta meg az ellenőrző bizottság jóváhagyását, és amikor erről tájékoztatta a herceget, az angol kijelen-
tette, hogy akkor is fel akar menni! Alig négy éve ennek...
Hogy megváltozott azóta a világa! A walesi herceg a felesé-
gével és öt gyermekével, Albert, Viktor, György hercegek-
kel és Maud és Viktória hercegnőkkel érkezett. Gustave megtanulta a nevüket.

A herceg mellett ült a liftben, a másik oldalon a tol-
máccsal, és részletesen elmagyarázta, hogyan működik ez
a világon egyedülálló hidraulikus szerkezet. Léon Edoux,
a poitou-i mérnök találmánya, ő találta ki a rendszert,
mellyel a látogatók felmehetnek a torony 180 méteres
magasságába.

– A kabint egy 81 méteres hidraulikus dugattyú tolja,
míg az alsó kabin ellensúlyként funkcionál. Félúton elha-
lad egymás mellett a két фуlke...

– Kimehetünk arra az átjáróra? – kiáltott fel a trónörö-
kös. – *My goddess!* Lenyűgöző lesz a kilátás Párizsra!

A walesi herceg lelkesebb volt, mint a gyerekei. Egy an-
gol így rajong egy francia találmányért... ennyi elég is volt
Gustave boldogságához. Azután a világ legmagasabban
fekvő irodájába kísérte, a torony harmadik emeletén, ahol
Claire és Valentine uzsonnával készültek a tiszteletére.
A lányait elkápráztatta a gondolat, hogy királyi felségek-
kel találkozhatnak. Gustave pezsgőt bontott. Valentine

A Conciergerie foglya

diszkrétén megkérte a herceget, hogy írja alá a legyezőjét. Később ugyanígy aláírást kért az ide látogató összes illusztris vendégtől. A Világkiállítás után a születésnapjára az apjának ajándékozta a legyezőt. Gustave azóta is féltve őrizte a dolgozószobájában. Különösen, mivel szegény herceg meghalt azóta, míg a nagyanyja, Viktória továbbra is a trónon ült.

A herceg után egymást követték a rangos látogatók: a görög, a svéd, a belga, a spanyol király... Gustave nagyon elfoglalt volt, magával ragadta az ünnepségek és a luxus forгатaga. Gyakran eszébe jutott, hogy a koronás fők arról gondosan megfelelkeznek, hogy a torony, mint az egész világkiállítás is, a francia forradalom századik évfordulóját ünnepli. Vagyis a királyok végét! De minek is gúnyolódott az elbukó nagyságokon? Nem hitte ő maga is, hogy a dicsősége sosem ér véget?

Gustave az ágyán összekuporodva fortyog a haragtól. Sosem gondolta volna, hogy ilyen közel van egymáshoz a Capitolium és a Tarpeii-szikla; a torony csúcsa és az Igazságügyi palota pincéje. Hogy lehet, hogy a franciák – miután hatalmas megbecsüléssel vették körül, ezer kitüntetéssel jutalmazták, „ipari zseninek” bélyegezték és *urbi et orbi* kijelentették, hogy hála neki, Franciaország visszavette Angliától a leginnovatívabb nemzet címét – ilyen könnyen elítélték egy olyan bűnért, amelyet nem követett el, egy olyan pénzügyi botrányért, melyért nem volt felelős? Néhány hónappal azelőtt Sadi Carnot, a köztársasági elnök még minden fogadásra meghívta. Egymást taposták a ministerek, hogy a tornyon fényképezkedhessenek „drá-

ga Eiffel barátjuk” oldalán. Ezek a „drága barátok” aztán mind magára hagyták a népítélettel szemben.

A franciák nem értenek a kereskedelemhez, sem az üzlethez. Inkább hivatalnokok és járadékosok. Csak a régi, öröklött vagyonokat ismerik el, mintha az idő tisztára mosná a pénzt. Ha az egyik kortársuk gazdagszik meg a tehetségének és kreativitásának köszönhetően, azt kereszt-re feszítik. Eszébe jutnak a *Gil Bas* újságírójának szavai, aki legádázabb ellensége lett: nem tanúsítható semmiféle elnézés egy „meggazdagodott gazfickó” iránt pusztán arra való tekintettel, hogy a dicsőségéből egy darabka Franciaországnak is jutott!

A „meggazdagodott gazfickó” hagyja, hogy képek sora vonuljon fel az elméjében, elszórakoztatják az emlékek. Dicsősége csúcán járt, amikor fogadta Nászér ad-Din perzsa sahot. Modern, vele egyidős, hasonló kultúrájú uralkodó volt. Olyan büszke volt, hogy felmehet a világ legmagasabb tornyának tetejére! Végigbeszélgették – franciául – a látogatása két óráját. A sah elárulta, hogy egyetemistaként szenvedélyesen érdeklődött a politika és a nyugati kultúrák iránt. Fél évszázados uralkodása alatt olyan országgá fejlesztette a hazáját, mely Európa előtt is megállja a helyét. Azután a harmadik emeleti irodában, miután megkóstoltak egy jó konyakot, az uralkodó bizalmas hangnemre váltott, és kissé kiábrándultan bevallotta, hogy attól tart, nem fogja tudni végigvinni a reformjait... azután egy aranyhidat ajánlott fel, ha Gustave elmegy, és épít egy Eiffel-tornyot Iránban is. Micsoda jelkép lenne!

– Nem vagyok zsoldos! – kiáltott fel a mérnök.

A Conciergerie foglya

Épít neki hidakat, pályaudvarokat, még mecseteket is, de a torony egyszerű... és francia marad.

Gustave Sarah Bernhardtra gondolva is elmosolyodik. A díva látogatása érintette meg a legjobban. Hiába szereti jobban az operát, mint a színházat, ennek az asszonynak a tehetsége az egész világot beragyogja. Egyébként manapság már mondogatják is, hogy a külföldiek két dologért mennek Párizsba: az Eiffel-toronyért és Sarah Bernhardtért. A színésznő, ahogy megérkezett, még kezet sem adott, nagyot nevetve máris odavetette:

– Nos, Eiffel úr, a konkurenciám akar lenni? Ne köszünk inkább békét?

A szép Sarah olyan egyszerű, olyan mosolygós volt. Olyan megközelíthető. És negyvenöt éves kora ellenére olyan szép és üde! És főként micsoda személyiség!

Most, a bajban Gustave magára maradt. A pokolra szállása óta egyetlen ember állt ki mellette: Thomas Edison. Már az első találkozáskor rokonszenvesnek találták egymást, *at first sight*, ahogy az amerikai mondta, aki két standot foglalt el a Világkiállításon. Az újságok hírül adták, hogy kifejlesztett „egy készüléket, mellyel egy New York-i lakos kémkedhet a Párizsban tartózkodó felesége után”: a telefont. A valóságban a telefon Graham Bell találmánya volt, de Edison tökéletesítette. Ez tette világszerte ismertté. Az elektromos berendezései, és különösen a fonográfja ezrével vonzotta az érdeklődőket a világkiállításra. Az alighogy a fővárosba érkezett Edisonsat lenyűgözte a háromszáz méter magas torony. Kérte, hogy találkozhasson az építőjével, hogy meghallgassa a kaland részleteit,

Eiffel titkai

és gratuláljon a máris legendás építményhez. Eiffel nem vonakodott teljesíteni a kérést.

A két vállalkozó-feltaláló között azonnal megvolt az összhang. Az első napon Thomas ezt írta a vendégbökönyvbe: „Az Eiffel-torony csúcsa, 1889. szeptember 10. Monsieur Eiffelnek, a mérnöknek, a modern művészet és mérnöki tudás gigantikus és egyedülálló építményének merész építője számára, valakitől, aki hatalmas tisztelettel és csodálattal adózik minden mérnök előtt, beleértve a legelsőt, a Jóistent is.”

Az istenre tett utalás kis fricska volt: Eiffel és Edison nem értenek egyet az égi mérnök létezésében, és előszere-ttel tréfálkoznak a nézetkülönbségükön. Még a levelezésükben is viccelődnek vele. Rendszeresen írnak egymásnak, beszámolnak munkájuk fejleményeiről, a szabadalmikról. A Panama ügy kezdetén, amikor kezdtek rosszra fordulni a dolgok, Thomas támogató levelet küldött. Nem érti, hogyan gyanúsíthatnak egy alvállalkozót, aki mindenféle sikkasztás nélkül elvégezte a munkát, amellyel megbízták. Ha tudná, hogy Gustave már börtönbe is került!

Sajnos nem sokra megy a barátja támogatásával. Ahogy Edison mondja, Gustave egyetlen bűne, hogy nem amerikaiak született. Az úttörők, az aranyásók szelleme hajtja. Amerikában még mindig hős lenne.

Egyszer csak kopognak az ajtón. A foglár jött vissza, hozott papírt, tollat és tintát.

– Elkényeztetik, 72 – jegyzi meg. – De ne bízza el magát. Az igazgató kezdi unni a követelőzését.

A Conciergerie foglya

Gustave-nak nincs ínyére, hogy a cellája száma alapján azonosítják. És kétségbe vonja, hogy valóban ilyesmit mondott volna az igazgató, főleg néhány papírlap miatt. Mégis úgy tesz, mintha meg sem hallotta volna. Jelen helyzetében nem engedheti meg magának, hogy felvegye a provokációt.

– Köszönöm – morogja.

Szikár csattanással becsukódik az ajtó, kopogva távolodnak a léptek. Gustave az asztalra teszi a tintatartót és a tollat. Megszámolja a lapokat: öt darab. Kevés ahhoz, hogy bosszút álljon mindenkin, aki a mélybe taszította. Az emlékeit viszont elkezdheti összeírni.

A fekete tintába meríti a tollat: „Monsieur Eiffel, született Dijonban, 1832. december 15-én. Itt végezte gimnáziumi tanulmányait. 1850-ben egyszerre szerzett humán és tudományos érettségit...”

Elgondkozik, hogy egyes szám harmadik személyben, vagy egyes szám első személyben beszéljen-e magáról. A kronológia, az objektív események jobban hangzanak harmadik személyben, de amikor azokról az emberekről beszél, akik fontosak voltak neki, az első személy természetesebben hatna. Leteszi a tollat és gondolkodik. Nem csak a karrierjéről, a műveiről vagy az elismeréseiről akar írni. Beszélnie kell Alice-ról, aki annyira fontos volt neki, és akinek ólomceruza-képe ott lóg a szobájában, az édesanyja fiatalkori képe mellett. Beszélnie kell Alice balesetéről, mely revelációként hatott rá, és fordulópontot jelentett az életében. Több mint ötven év eltelt azóta, de most is elszorul a szíve, ahogy rá gondol. Igen, fel fogja idézni a

„kis keresztanya” szerepét. Marguerite-ét is. Adrienne-ről azonban egy szót sem ejt. Vannak sebek, amelyek még nem hegedtek be.

Újra felveszi a tollat, és folytatja szabályos, szép írásával, még ha nem is olyan kerekék már a betűi, mint egykor: „Mivel felvételizni kívánt az École polytechnique műszaki iskolába, 1850 végén Párizsba utazott...”

Megint megáll, figyelmetlenül a padló deszkáit nézegeti. Nem, még nincs itt az ideje. Még túl fiatal megírni az emlékiratait. Túl sok benne a keserűség. Majd később megírja, amikor már rehabilitálták. Amikor majd közeleg a halál, és befejezte a művét. Ő építő, feltaláló: annyi út nyílik még előtte az elkövetkező tíz, húsz, harminc évben, a meteorológiában vagy a távközlésben, vagy a rengeteg, még fel nem térképezett területen! A fejlődés nem áll meg, különben is, annyi minden érdekli. A csatorna építésének hála gazdag, azt tehet, amit akar. A panamai pénznek köszönhető a torony születése is, bár a Vashölgy rajongói ezt könnyen elfelejtik.

Inkább Claire-nek kellene írnia. Hiányzik a lánya, és biztos benne, hogy ő is hiányzik neki. Claire szeretete az egyetlen biztos pont. De nem fog örökké ezek között a falak között senyvedni. Párizs legjobb ügyvédjét fogadta fel, Pierre Waldeck-Rousseau-t. Az ügyvédi kamara híresége megesküdtött, hogy felmenteti az ítélet alól. Gustave lecsillapodva behunyja a szemét.

Visszamegy az ágyára. A párnán ott a *Sherlock Holmes kalandjai* Conan Doyle-tól, a börtönigazgatótól kapta kölcsön. Új könyv, úgy tűnik, most jelent meg. Az igaz-

A Conciergerie foglya

gató kedves figyelmességként *A mérnök hüvelykujja* című novella kezdetéhez tette a könyvjelzőt. Gustave azonban nehezen helyezkedik bele a történetbe, melyben egy pénzhamisító egy préssel akar agyonnyomni egy hidraulikus mérnököt. Jobban szereti a regényeknél azokat a könyveket, amelyekből tanulhat valamit.

Leül, és párnájával a háta mögött nekidől a falnak. Az ócska, keskeny és puha fekhely a gyerekkorát juttatja eszébe, a kis kuckót, ahol a nagyanya szegényes házában aludt. Azt az időszakot, amikor senki sem szeretete. Amikor senki egy fillért sem tett volna a sikerére. Most visszajutott a kiindulópontra. De megint be fogja bizonyítani, mennyit ér. Bárcsak alhatna egészen addig a percig, míg kinyílik ez az átkozott ajtó.

Éppen alatta, a köztörvényesek szintjén két halálraítélt, Beaugéan és Foret a guillotine-t várja.

2.

Alice esése

Gilly-lès-Gîteaux. 1842 nyara

- Azt hiszed, nem fog menni, Gustave?
- Alice, ne csináld!
- Gyáva nyúl vagy!
- Jövök veled, ha...
- Inkább várj meg itt. Valakinek örködnie is kell.
- Megígéred, hogy vigyázol?
- Ugyan már, nem is veszélyes!

Amikor Alice arcán ez a türelmetlen kifejezés ül, Gustave tudja, hogy hiába is erősködne. Másszon csak fel a tetőre, szedje csak le a tiltott gyümölcsöt! Végül is már tizennégy éves: tudja, mit csinál. És azt is tudja, mit *akar* csinálni, majd ha nagy lesz: felfedező lesz. Elmegy Ausztráliába, vagy az amazóniai őserdőbe. Vagy – amilyen napja éppen van – a nagynénjük szőlőbirtokát fogja igazgatni: a gyengéd és figyelmes asszonyét, aki félelmetes főnökké válto-

zott át azon a napon, amikor elhunyt férje helyére kellett lépnie. Miért ne követhetné őt az unokahúga?

És különben is, Alice vakmerősége Gustave-nak is hasznot hoz: ő is szívesen megkóstolná a tetőn száradó fekete aszalt szilvát.

A tető pereme a rózsaszín homlokzattal szemközti oldalon alacsonyabbra nyúlik le, nem lehet túl nehéz felmászni rá. Alice csillogó szemmel fordul vissza az unokatestvére felé. Gustave figyel, ahogy négykézláb araszol a tetőablak felé. Már csak egy méter választja el a vesszőből font tálcától.

– Látod, nem nehéz – kiált le, de már nem fordul vissza.

A hangja csengéséből valami azt súgja Gustave-nak, hogy Alice már nem olyan magabiztos, mint az imént. Abban a pillanatban, amikor előrenyúl a tálcáért, megcsúszik az egyik térde. Érti, hogy elveszíti az egyensúlyát, és felkiált. Próbál megkapaszkodni, de nem talál fogást a nádtetőn, egyre csúszik lefelé.

– Alice! – kiáltja rémülten Gustave.

Tehetetlenül nézi végig, ahogy az unokatestvére leesik. Mielőtt földet érne, a feje nekicsapódik a fal tövében álló vízgyűjtő kő peremének, és a kislány eszméletlenül, vérző homlokkal terül el a kemény földön.

Gustave kővé dermed rémületében. Szeretett volna elég nagy, elég erős lenni, hogy elkapja, mint amikor felfelé fordított tenyérrel kinyújtják a karjukat, hogy felfogják az ereszről lefolyó esővizet. De nem tudta megmenteni a bálványozott rokont.

– Alice, ébredj fel! Kérlek! – kiabálja a kezét tördelve.

Az unokatestvére ott fekszik a lábánál, biztosan meg fog halni. Látja, hogy lüktet az ér a tátongó sebben, hogy folyik a vér. Kis tócsába gyűlik a feje körül, átítatja világos haját. Miatta hal meg, mert nem akadályozta meg, hogy felmásszon. Pedig tudta, hogy veszélyes. Gustave sírva a kezébe temeti az arcát.

A kiabálásra odaszalad Viard nagynénje.

– Mi történt, Gustave?

Viard néni szereti, eddig kedves volt vele, bájos gyereknek találta – még a szüleinek is mondta –, de most mit fog gondolni róla? Megölte Alice-t!

Abban a pillanatban, amikor a néni megérinti eszméletlen lánya arcát, Alice kinyitja a szemét. Gustave érzi, hogy oldódik a gyomrát szorító csomó. Alice azonban nyögdéssel, és a nyakába folyik a vér.

– Istennek hála! – szakad ki a nagynéniből.

Gustave a szemöldökét ráncolja. Tényleg köszönet illeti istent? Ha isten megmenthette volna Alice-t, miért hagyta, hogy beverje a fejét abba az éles kőbe?

A nap hátralévő része mintha álomban telne. Gustave órákon át ül a folyosón. Senki nem törődik vele. Egy hordágyon két férfi behozta a kislányt a házba. Orvost hívtak hozzá. Ismeretlenek jönnek-mennek, rá oda sem figyelnek. Azután Viard néni érte jön, és a szobájába kíséri. Pizsamát húz és bebújik az ágyba. Még mindig sírdogál, a néni a haját simogatja. Szőke fürtjeibe fúrja az ujjait, megmasszírozza a tarkóját. Gustave lehunyja a szemét. Ezek az anyai mozdulatok, melyeket a saját

Alice esése

anyjától sosem kapott meg, megnyugtatót. Viard néni elmondja, hogy Alice-nak eltört a lába, hat hétig feküdnie kell. Majd később viszik vissza Párizsba, jóval a tanévkezdés után.

– Felolvashatsz majd neki... de más játszótársat kell keresned, szegény kis Gustave-om.

A kislány felbőszíti, hogy a nagynénje vakon elfogadja isten akaratát. Isten akarat! Nem csak remek kifogás? Nem a tehetetlenség másik neve? Nem ismeri a tehetetlenség szót, de kínozza a bűnös benuultság érzése, mely akkor tört rá, amikor cselekednie kellett volna, amikor megmenthette volna Alice-t. Újra végiggondolja a mozdulatlanság pillanatait. Soha többé nem akar átélni ilyesmit. Nem tudja, milyen lesz a jövője, de az akarat szerint fogja alakítani a világot. Egy kőműves építette azt az éles kőszegélyt. Előző évben látta, ahogy dolgozott, míg ők az unokanővérével papírhajókat úsztattak a sodrásban. Másképp is meg lehetett volna építeni azt a vízgyűjtőt. Gustave rájön, hogy a világot át lehet formálni. Hogy az ember elterelheti a folyókat, legyőzheti a szakadékokat, dacolhat a gravitációval. És istennek ehhez semmi köze.

Alice esése a gyerekkora végét jelentette.

Alice – igazi nevén Marie Catherine Adélaïde – Tullie Moneuse lánya. Apai részről árva: Bernard Gilles Moneuse, Gustave anyai nagybátyja, a patikus, lánya kilencéves korában meghalt Írországbán. Talán az apa hiánya teszi, hogy babaszerű szőkeje ellenére Alice úgy játszik, mint egy „félresikeredett fiú”, ahogy a nagynén-

je mondja. A két unokatestvér együtt tölti a nyarakat. Áldott időszakok, melyeket Gustave egész évben vár: a vakációt Viard nagynénjénél Gilly-lès-Cîteaux-ban, néhány mérföldre Dijontól. Horgásznak, mezítláb szaladgálnak a folyónál, és a nyaralás utolsó napjaiban, mielőtt hazamennének, segítenek a Clos-Vougeot-i szüreten. Azután amikor Gustave unatkozik az iskolában, visszagondol a bújócskázásra a tőkék között, a szőlőtaposásra, a gyomorrontásra. Idén azonban nem lesz szüret sem neki, sem Alice-nak.

Alice vajon sejti, mennyire rajong érte az unokatestvére? Gustave soha nem mondta el neki, de biztosan észrevette, hogy lovagias elkötelezettséggel követi, és reggel-este ragaszkodik hozzá, hogy arcon csókolja. Alice azt tesz vele, amit csak akar. Formás, balerinakecsességű lány, csodálatos szőke fürtökkel. És a két kis anyajegye, az egyik a szája sarkában, a másik a halántékán, a legszebb díszek, melyeket Gustave valaha is látott. Igaz, a lány öt évvel idősebb nála, de majd ha tizenöt és húszévesek lesznek, láthatatlan lesz a különbség. Addig is „kis keresztanyjaként” emlegeti a lányt.

Amikor hazamegy dijoni nagymamához, ahol az év többi részében él, Gustave finoman mindig Alice portréját lesi, mely az előszobában függ, az édesanyja fiatalkori képe mellett. A képen csendesnek és kimértnek látszik, holott egyáltalán nem ilyen. Amint a nagymama elalszik, Gustave lekasztja a keretet, leveszi az éles szélű üveget, és megcsókolja az ólomceruzával rajzolt portrét. Lehunyja a szemét, visszatartja a lélegzetét, és úgy érzi,

ahogy a szája a papírhoz ér, Alice lelkét sikerül megszeli-
díttenie.

Érzékeny a rajz, az orr és az áll között már el is mosó-
dott. Eltűntek az anyajegyek, de az is lehet, hogy a művész
felejtette le őket. Nem baj, a lényeg, hogy Moneuse mama
semmit sem vesz észre: vak, egy rosszul sikerült szürke há-
lyog operáció után elvesztette a látását.

Mégis mindent lát és mindent tud. Kemény, alapos és
hallgatag asszony. Nem erőssége a gyengédség, Gustave
nem kap elég szeretetet. Ő nem árva, mint Alice, de talán
neki még rosszabb, hisz a szülei elhagyták: amint elvász-
tották a dajkájától, a nagymamája bízta. Rosszkor jött
a születése 1832. december 15-én: éppen akkor, amikor
az édesanyja szénkereskedése igazán beindult. Mélanie
Eiffel, született Moneuse azóta is reggeltől estig dolgozik,
hajnalban kel, hogy felügyelje a hajók ki- és berakodását,
és jóval sötétedés után ér haza, hogy nekilásson a papír-
munkának. Arra soha nem maradt ideje, hogy törődjön
a fiával.

Amint felvirágozott az üzlete, rávette a férjét, hogy csat-
lakozzon hozzá. Alexandre Boenickaussen, más néven
Eiffel, a napóleoni sereg egykori huszára. Rajna-vidéki
kárpitós család leszármazottja, mely a XVII. században
költözött Franciaországba. A felesége hívására otthagyta
nem túl jövedelmező katonai intézőhelyettesi posztját, és
a családi vállalkozás könyvelője lett. Míg Alexandre ál-
modozó idealista, akit szenvedélyesen érdekel a politika,
Mélanie remek üzleti érzéssel rendelkezik, és született
szervező tehetség. Fakereskedő lánya, mégis a szénre foga-

dott: megértette, hogy az ipar mindent elsöprő fejlődése ezen a nyersanyagon fog nyugodni.

A határozott és gyakorlatias asszonynak semmi tapasztalata nem volt a szektorban, de máris legendás lett hatékonysága, és mindenkinél ügyesebben épít hasznos kapcsolatokat. Madame Eiffelnek sikerült elérnie, hogy kinevezzék az épinac-i szénbányák kizárólagos forgalmazójának Dijonban és környékén, köztük Haute-Marne-ban és a kohóiban. Gustave-ot lenyűgözi, amikor néha kísétál a Burgundi csatorna partjára, és a távolból figyeli, ahogy az édesanyja a kikötői munkát irányítja. Nem is kell kiabálnia, úgy dirigálja a hajók kirakodását és a szekerek megrakását. Mélanie kedvére formálja a világot.

Ő a környék azon kevés asszonyainak egyike, akik vállalkozást vezetnek. Igazi jelenség. A hivatalos iratokhoz mindig a férje aláírására van szükség – ez a törvény. De hiába ír ő alá, mindenben az asszony dönt. Tágas raktárakat épített a szén tárolására, és ő uralkodik a dokkok felett. Olyan jól megy az üzlet, hogy két hajót is építtetett a szén szállítására, a *Le Beau Gustave*-ot és a *La Petite Marie*-t, melyek két idősebb gyermekéről kapták a nevüket.

Eközben a kisfiú Dijonban, a Turgot utcában él a nagyanyjánál. Nem érzi jól magát. A lakásban van egy konyha, egy ebédlő, melyből leválasztottak egy alkótvot a cselédnek, egy szoba, melyet egy diáknak adnak bérbe, és a nagymama szobája, melyen Gustave-val osztozik. A kisfiú igazságtalan büntetésként éli meg, hogy Moneuse

Alice esése

mamával kell élnie: az öregasszonyt vaksága miatt mindenhová kísérgetni kell, helyette kell felügyelni a levest, helyette kell söpörni, vagy válaszolni a levelekre. Gustave és a cseléd osztoznak a feladatokon.

A cseléd nem tud írni és olvasni, így a legkellemetlenebb feladat Gustave-ra hárul: mindennap áhítatot kell tartania, vagyis imákat és szent szövegeket kell felolvasnia. Unalmas a felolvasás, nem is érti a szövegeket, és megundorodik a vallástól. Szívesebben menne ki játszani a Tivoli falának lábához a környék többi gyerekével. Szívesebben dobálna köveket a bádogajtóra, mely lezárja a föld alatti járatot, mely az esővizet vezeti el az utcáról. Pokoli nagy zajt csap, a kölykök legnagyobb gyönyörűségére.

Csak vasárnaponként boldog, amikor eljön az apja, és vele tölti a napot. Elviszi sétálni az Armes térre, és miután a fodrász begöndörítette a haját, olcsó süteményt vesz neki Mermillot-nál. Gyakran elüldögélnek egy padon, és Napóleon hadjáratairól beszélgetnek. Gustave szereti a vasárnapot, ez az egyetlen nap, amikor úgy érzi, szeretik. Nem haragszik a szüleire, amiért elhagyták: dolgozniuk kell, érte és a húgaiért. Megígérték, hogy magukhoz veszik, amint tehetik. Addig viszont szenved. Anyjának írott levelei mind szemérmes segélykiáltások.

Egyik nap sokáig játszik a szomszéd gyerekekkel, késve ér haza, és megpróbálja kihagyni a napi imát:

– Leckét kell írnom, Moneuse mama – jegyzi meg sietősen.

– Előbb olvass fel!

Eiffel titkai

– Ma este nincs időm.

– Még hogy nincs időd! Add ide a pálcát!

Amikor az öregasszony mérges, ami legalább hetente egyszer előfordul, Gustave-nak ki kell hoznia a pálcát a kamrából, ahol a lekvárokat tartják, és tenyérrel felfelé oda kell nyújtania a kezét. A nagynya kitapogatja, hol a keze, és kemény ütések mér rá. Vak léte pontosan céloz.

Gustave-nak azonban elege van a büntetésből. Aznap este nem akarja, hogy otthon is megfenyítsék, mint az iskolában. Előhozza a pálcát, és kettétöri a térdén.

– Menj lefeküdni! Nem kapsz vacsorát! – kiált rá Mo-
neuse mama, aki vak, de nem süket.

– Nem érdekel! – vág vissza Gustave.

A hét hátralévő részét a vasárnaptól rettegve tölti. Még Vallet doktor és a kardja látogatása sem tudja felderíteni. Nyugtalanul várja az apja érkezését.

– Már nem vagy olyan büszke, igaz, fiam? – sziszegi a nagymama.

Nem jellemző rá az együttérzés.

Amikor vasárnap reggel nyílik az ajtó, most az egyszer Gustave nem szalad az apjához. Alexandre Eiffel meg sem öleli a fiát, rá sem néz, csak felvesz egy nagy fahasábot a tűzhely mellől, és leteszi a karosszék elé, melyen a nagymama trónol kötögetve.

– Térdelj rá, Gustave – utasítja. Nyugalma éles kontrasztot alkot a gyerek idegességével.

– Papa, soha többet nem teszek ilyet, ígérem! – könyörög Gustave.

Világoskék szeme megtelik könnyekkel, Alexandre azonban hajlíthatatlan. A nagymama közben úgy tesz, mintha nem is érdekelné, mi történik.

– Húzd le a nadrágod.

Gustave a nagyanyjára pillant: a szája sarkában játszó mosoly azt a kellemetlen érzést kelti benne, mintha egy morzsát sem veszítene meztelen fenéke látványából.

– Csak ne a korbácsot, papa, könyörgöm! Soha többet nem leszek engedetlen, ígérem!

– Tényleg nem hiszem, hogy egyhamar az leszel.

Alexandre Eiffel előveszi a korbácsot a zsákjából, és mélyen beszívja a levegőt.

– Számolj ötig, Gustave.

– Papa, bocsánatot kérek!

– Számolj ötig – ismétli hangosabban.

Alexandre lehunyja a szemét, majdnem ugyanannyira gyűlöli az eljárást, mint a fia, de ötször rácsap az ostorral a gyerek hátsójára.

– Most menj a szobádba. Anyáddal szégyenkezünk miattad. Ég veled.

Alexandre Eiffel úgy hagyja el a házat, hogy egyetlen pillantás alamizsnáját sem adja meg a fiának. Tudja, hogy rendes gyerek, de úgy érzi, sosem fogja tudni kinevelni belőle a lázadó hajlamot.

A tanulás menedék lehetne Gustave számára az örömtelen ház után, ám kelleetlenül vonszolja magát a kerületi iskola hideg és büdös osztályterme felé. Halálosan unatkozik a sápadt és nyugodt gyerekek és a tanárok között, akik csak csendet és pontosságot várnak el a diákoktól.

Fárasztó lassúsággal telnek a percek. Néha, hogy örömet szerezzen a szüleinek, megpróbál odafigyelni a tanárok magyarázataira, akik a katedra magasáról szólnak hozzájuk, mint az istenek az Olümposzról, de elkalandozik a figyelme. Az előző vasárnapra gondol, a búcsúra, ahová elmentek az apjával, a céllövöldére, ahol remekül szerepelt. Elképzeli a párizsi utazást, melyet minden évben megígérnek neki, ha javít a jegyein.

A leggyakrabban a gilly-i vakációra gondol. Ha túl messze van még, arról álmodik, hogy Alice minden akadályt legyőzve eljön hozzá, és bekopog az osztályterem ajtaján. Kijelenti a tanár előtt, hogy haldoklik a nagyanyjuk, és Gustave-nak haladéktalanul vele kell mennie. Ahányszor csak kopogtatnak, hevesen megdobbann a szíve.

Utálja az oktatott tantárgyakat, s még inkább azt, ahogy oktatják őket. Az algebra érthetetlen, a számtan és a geometria túlságosan elvont. Gauthier abbé tankönyvében a földrajz csak semmihez sem kapcsolódó, illusztrációk nélküli tulajdonnevek sorozata. Egyetlen logikusan gondolkodó elme sem képes megtanulni őket. A történelem és az állampolgári ismeretek jobban megragadja a képzeletét.

A bizonyítványa tükrözi az unalmát: alig közepes tanuló, összecsapja a feladatokat, és nem jegyez meg semmit, hiába fogadkozik, hogy kitűnő lesz. Figyelmetlensége miatt rendszeresen körmöst vagy elzárást kap, s ettől csak még rosszabbul érzi magát, még inkább megundorodik az iskolától.

– Mi lesz belőled, szerencsétlen Gustave-om? – mondogatja az apja.

Alice esése

Az egyhangú tanórák helyett szívesebben figyeli a tetőfedőket, a szél járását, az esővíz kanyargását a falak tövében. A Turgot utcai tornaterembe menekül inkább. Kilencévesen olyan az izomzata, mint egy kamaszé. Ha legközelebb Alice leesik, a karja elkapja majd. Felemeli, könnyűnek érzi. Bármit megtenne, hogy felcsillanjon Alice szeme. Egy nap nagy tetteket visz majd véghez. Megmutatja a világnak, hogy hinni kellett volna benne.

Hetente egyszer a nagybátyjánál, Jean-Baptiste Mollerat-nál vacsorázik, aki a Turgot utca tetején lakik, a kerület legnagyobb házában. Mollerat nagybácsi az anyja nővérének, Catherine Moneuse-nek a férje.

Nincs gyerekük, ezért elvárják tőle, hogy felnőttként viselkedjen: semmi szeszély vagy csacsogás, tiszta kéz és egyenes hát. Gustave-ot megbénítja a félelem, hogy összeszipszkolja az ingét vagy az abroszt. Ha felborítja a pohárát, vagy leejt egy falat szószos húst, a nagybátyja keményen a konyhába zavarja, hogy a cselédekkel fejezze be a vacsorát.

Mollerat nagybácsi egyszer a kémia iránti rajongással tért vissza az Egyesült Államokból. Pouilly-sur-Saône-ban épített egy üzemet, ahol két saját találmányát gyártja: a Mollerat ecetet, melyet fapárlatból nyernek, és a Mollerat zöldet, egy rozsdáálló festéket, mely ideális az ablaktáblák és virágládák festéséhez. A virágzó üzleten meggazdagodott annyira, hogy visszavonulhatott: két unokaöccsének adta át a munkát. A fiatalemberekből azonban hiányzott mind az ő szervezőtehetsége, mind az üzleti érzéke, és a cég hanyatlani kezdett. A nagybácsi hetvenévesen kényte-

len volt visszavenni az irányítást, és egy évvel később újra virágzott a vegyi üzem.

Mollerat nagybácsi sztentori hangon beszél, mely vagy lenyűgözi, vagy halálra rémíti az embereket. Dühkitörései rettegésben tartják a környezetét. Mindenki tudja, hogy szigorúan tilos szóba hozni az előtérben függő fiatal nő képét. Élemedett kora ellenére előszeretettel udvarol a nőknek az estélyeken. 1772-ben született, átélte az 1789-es eseményeket, és fennen hirdeti republikánus meggyőződését. Soha nem heverte ki Thermidor 10-ét, amikor Robespierre huszonegy hívével együtt fellépett a vérpadra.

– Igaz, Jean-Baptiste bácsi, hogy ismerte Robespierre-t?

– Olyan igaz, ahogy itt állsz előttem, fiam! És én mondom, olyan ember volt, amelyet nem találsz még egyet. Kivételes ügyvéd. Az első és az utolsó megvesztegethetetlen. Hallanod kellett volna, ahogy a halálbüntetés és a rabszolgaság eltörléséről beszélt! Ó, a girondisták meghúzták magukat, amikor a tribünre lépett!

Unokaöccse elragadtatását látva elkapja a hév. Öklével az asztalra csap.

– Bonaparte, XVIII. Lajos, az Orléans ház és az egész pereputtyuk elmehet a pokolba! A köztársaság győzni fog. Gyorsan kell cselekedni, hisz már elviselhetetlen az emberek nyomorúsága és a vallási fanatizmus! – Mutatóujjával fenyegetően hadonászik, ijesztően néz vastag szemüvegén át bozontos szemöldöke alól. – Ne felejtsd el, Gustave, hogy minden király gazember!

Mollerat legjobb barátja, Michel Pierret szintén egy vegyi üzem főnöke. Ő uralja a kénsav piacát. Nem olyan

erős a hangja, de ő is lenyűgöző személyiség. Mindig fázik, és két-három vastag sálba burkolózik, amitől furcsa, kissé félelmetes lesz a megjelenése a lombikok és kémcsövek között. Kalkantitbányái vannak, és egyszer megmutatta Gustave-nak a coutermoni üzemét.

Azt beszéljük, hogy Pierret spiritiszta. A cselédjével tart szeánszokat, aki az automata írásnak és az asztaltáncoltatásnak köszönhetően közvetíti felé a túlvilági üzeneteket. A férfi, aki kora legnagyobb tudósaival áll kapcsolatban, az idő és a tér végtelenségéről magyaráz a kisfiúnak, aki csak félig-meddig érti, de szárnyra kap a képzelete.

A két férfi hatására Gustave-ban megerősödik a meggyőződés, hogy minden ember, még a legelszigeteltebb is megváltoztathatja a világot. Égig érő piramisokat építhet. És ezeket a nagy tetteket nem az iskolában tanítják. Csakis az akarat számít.

Egyik este, amikor kettesben vannak, Mollerat nagybácsi túl sok bort és pálinkát iszik. A felesége nincs ott, hogy visszafogja, Gustave pedig nem mer szólni, fél a dührohamtól. A férfi azonban, aki látta Robespierre-t a guillotine alatt, ma nem haragos. Bizalmas kedvében van.

– Tizennyolc éves koromban beleszerettem egy jó családból való ifjú hölgybe. Juliette-nek hívták. Bárcsak látta volna, milyen szép volt! Gyengéd volt a hangja, ellenállhatatlan a tekintete. Az apjának dolgoztam, gyakran összetalálkoztunk. Vizszonozta a szenvedélyem. Legalábbis azt hittem.

Az utolsó szavaknál elhalkul a hangja. El fog aludni? Előfordul, ha valaki túl sokat iszik. Gustave szeretné hal-

lani a folytatást. A nagybácsi felveti a fejét, újra megtölti poharát.

– Tudod, Gustave, amikor kiöltözve, vadonatúj kesztyűben elmentem, hogy megkérjem a kezét, az apja kidobott. Gazdag dijoni polgár volt, nagyon nagyra tartotta magát, és arisztokrata férjet akart a lányának. Én nem voltam méltó hozzá.

A nagybácsi hirtelen kihúzza magát.

– Esküdj meg, fiam, hogy ezt nem mondod el senkinek.

Gustave mindent megígér. A nagybácsi leereszt a torkán egy nagy kortyot.

– Pedig szeretett engem... Egyik este találkat beszélünk meg a présnél. Elmondtam neki, hogy Amerikába megyek, meggazdagszom, és visszajövök, hogy megkérjem a kezét. Adott nekem egy kis medált az arcképével, és megesküdött, hogy hű marad hozzám. Kinagyíttattam. De amikor visszatértem...

A nagybácsi hat évig maradt Amerikában. Nagy kémikus lett belőle, és nagy vállalkozó. Sajnos időközben a kisasszony hozzáment egy chaloni közjegyzőhöz. Úgyhogy a bácsi feleségül vette Catherine Moneuse-t... de arra mégsem tudta rászánni magát, hogy kidobja a múzsája képét.

A nagybácsi felemeli a fejét, Gustave-ra néz, de nem látja. Könnyes a szeme, hacsak nem az alkohol vagy a kor felhőzi el. Hetvenkét éves, és soha nem heverte ki a szerelmi bánatát. Miközben a bácsi elteszi az üveget és felmegy lefeküdni, Gustave az ablakhoz lép, és A betűt rajzol a bepárasodott üvegre.

3.

A rossz tanuló megjavul

Dijon, 1848. január

- Gustave, találd ki, ki van itt!
- Kicsoda?
- Mindjárt meglátod! Igyekezz!

Marie jókedvűnek tűnik, ahogy a korlátnak támaszkodik, a tekintete azonban nyugtalan. Gustave lerohan a lépcsőn. Az előszobában megtorpan. Alice áll az ajtóban, egy fiatalember karján.

– Bemutatom Émile Amielt – szólal meg kissé zavartan.

Marie oldalba böki a bátyját, különben csak némán állna ott. Szerencsére az anyja is odasiet. Miközben egy cseléd elveszi a látogatók kabátját, a szalonba invitálja és likőrrel kínálja őket. Gustave is leül, de elhomályosul körülötte a világ.

Alice büszkén meséli, hogy a vőlegénye tanár Dijonban, és nagy ambíciói vannak. Alice húszéves, a fiatalem-

ber huszonnégy, nyáron összeházasodnak. Émile magabiztosnak tűnik. Időnként Alice szavába vág, beléfojtja a szót. Gustave fejében furcsán, távolian cseng a hangja. Az jár a fejében, hogy amikor utoljára látta az unokanővérét, fél évvel azelőtt egy unokatestvér elsőáldozásán, Alice egy szót sem szólt erről. A baleset nyara óta nem töltötték együtt a vakációkat, de gyakran találkoztak a családi ünnepeken, temetéseken, keresztelőkön, esküvőkön. Sokat beszélgettek, Alice elárulta, hogy már nem szeretné átvenni a nagynénje szőlészetét, és felfedező sem lesz, inkább gyógyszerésznek készül, mint néhai apja. Férjhez menni végképp nem akar, független, önálló szeretne lenni. Erre most egy vőlegénnyel jelenik meg. Miért nem mesélt róla soha? Hogyan állhat be csak így a sorba?

Alice megfogja az unokaöccse karját, aki mellette ül egy számaryon. Megtapogatja az izmait, de úgy beszél hozzá, mintha kisgyerek lenne.

– Milyen nagy és erős lettél, Gustave!

A fiú kényszeredett mosollyal felel. Igaz, erős, de nem magas. Mindössze százhatvanöt centiméter, és nem nő tovább.

– Igen – felel helyette az édesanyja –, Gustave sokat változott az elmúlt hónapokban.

– Biztos vagyok benne, hogy Émile-lel jó barátok lesztek, amilyenek mi voltunk régen. Ugye? – folytatja Alice.

Marie a fivérét lesi, aki alig észrevehetően elpirul. Tetetett magabiztossága mögött érzi az elkeseredést. De egy tizenöt éves fiú már nem sír. Már cinikus. Bosszút áll a lányokon.

A rossz tanuló megjavul

A látogatók vendéglátóik hogyléte felől érdeklődnek. Tizenkét évnyi komoly munka után Mélanie Moneuse olyan sikerre vitte a szénkereskedését, hogy eladta: félt, hogy egy esetleges gazdasági válságban mindent elveszítené. Igaza lett: 1846-ban bekövetkezett a válság. A megérzésének hála őt kényelmes vagyonban érte, mely azóta megbízható bevételt biztosít számukra. A Boenickhausenek, vagyis Eiffelek nem milliárdosok, de több fokot emelkedtek a társadalmi ranglétrán: egy évtized alatt szegényekből módos polgárok lettek. Régi szomszédaik szerint túlságosan is gyorsan: féltékenyek rájuk, bármennyire szerényen élnek is. Többben megjegyzik, hogy az igazi nevük Boenickhausen, és nem Eiffel. Azzal vádolják őket, hogy nem igazi franciák.

Mélanie Eiffel a tőkéje egy részével betársult egykori ügyfeléhez, a sörgyáros Édouard Régneau-hoz. Megint csak Alexandre végzi a könyvelést, miközben a felesége a gyártást és a kereskedelmi tevékenységet szervezi. Castelbe költöztek, a XVIII. századi kis kastélyba, melynek melléképületeiben működik a sörfőzde. Régneau már eddig is ott élt feleségével és a gyerekeivel, akik valamivel idősebbek, mint az Eiffel gyerekek, de a legfiatalabb lány, Fanny előszeretettel játssza el mellettük a nővér szerepét.

Végre együtt a család. Gustave maga mögött hagyta a Turgot utcát. Castelban hatalmas park terül el a kastély körül, bőven elférnek mindannyian, és most már a szüleinek rá is jut idejük: egy sörfőzde működtetése nem annyira időrabló, mint egy szénkereskedésé. A családi környezet átformálta a fiút. Amikor hazaér a gimnáziumból,

Eiffel titkai

minden este megismétlődik a csoda: ott vannak a szülei, és főleg a húgai, Marie és Laure. Marie, aki olyan barna, amilyen szőke a húga, csak két évvel fiatalabb nála, cinkosok és bizalmas barátok. Laure négy évvel fiatalabb, ő a kicsi, hozzá nem áll olyan közel. Marie viszont határtalan csodálattal néz fel rá, meggyőződése, hogy a bátyja nagy tetteket visz majd véghez. És ő is átélte a gilly-i vakációk áldott időszakait.

– Marie, gondolod, hogy írnom kellene Alice-nak? – kérdezte előző este Gustave.

– Már kívántál neki boldog új évet.

– Igen, és válaszolt is... most én jövök az írással.

– Miről írnál? Várd meg a születésnapját!

– Az még messze van. Szerinted gondol rám néha?

– Annyi biztos, hogy én a helyében senki mást nem akarnék, csakis téged!

Most már nem lesz miért írnia, sem reménytelen kérdéseken töprengenie: míg anyja kitölti a likórt, elképze-li Alice-t esküvői ruhában. Alice-t gyerekek gyűrűjében. Marie mereven nézi, legszívesebben megrázná.

– Tudod, Alice, hogy az unokaöcséd mostanra egymás után kapja a dicséreteket? – jegyzi meg a mit sem sejtő Mélanie.